

Глосарій

З навчальної дисципліни «Історії міжнародних відносин»

Агент дипломатичний – офіційний представник держави, призначений для здійснення політичних зносин з урядом країни перебування.

Агреман (фр. *agrement*) - згода уряду приймаючої держави на призначення певної особи в якості дипломатичного представника акредитуючої держави. Запитується тільки на глав дипломатичних представництв.

Агресія - застосування державою збройної сили проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави або будь-яким іншим чином, не сумісним зі Статутом ООН.

Акредитація – покладання обов'язків дипломатичного представника при уряді іншої країни.

АНЗЮС – військово-політичний блок у складі Австралії, Нової Зеландії та США. Договір про союз підписано 01.09.1951 р. на необмежений термін, набрав чинності 22.04.1952 р.

Анклав – територія або частина території держави, оточена з усіх боків землями іншої держави і не має морського кордону. Якщо анклав має вихід до моря, його називають напіванклавом.

Анексія – насильницьке приєднання державою території, що належить іншій державі або народу.

Анулювання – см. денонсація.

Антанта - (фр . "Entente cordiale" – "сердечне згоду") - союз Англії, Франції та Росії (іменований, крім того, "Троїстим згодою", а також "четверним згодою" після приєднання до А.Італії в 1915 р); оформився в 1904-07 рр., в роки I Світової війни проти німецької коаліції об'єднував 25 держав.

Антанта мала – в 1920-38 рр. блок Чехословаччини, Румунії та Югославії. Входила в систему зовнішньополітичних союзів Франції для збереження статус-кво, що склався після Першої світової війни.

Аншлюс – назва політики насильницького включення Австрії до складу Німеччини. Здійснено у 1938 р.

Апартеїд (апартхейд) – політика расової дискримінації та сегрегації, що проводилася правлячими колами в Південно-Африканській Республіці щодо корінного африканського населення і в значній мірі проти переселенців з Індії.

Арбітраж міжнародний – розгляд міжнародного спору, що робиться з добровільної згоди сторін, що сперечаються або одноосібним арбітром, або арбітрами.

АСЕАН (Асоціація держав Південно – Східної Азії) - субрегіональна політико-економічна організація. Утворена в 1967 р.її офіційно проголошені цілі – розвиток економічного, соціального, культурного та інших видів співробітництва країн-членів, сприяння встановленню миру і стабільності в Південно-Східній Азії.

Атлантизм – ідейно-політична концепція, в основі якої лежить теза про спільність інтересів і доль країн Атлантичного регіону. А. отримав особливе поширення в роки «холодної війни» у зв'язку з існуванням двох протиборчих суспільних систем.

Атомна дипломатія – термін, що характеризує методи зовнішньої політики країн, що володіють зброєю масового ураження і використовують прийоми ядерного шантажу.

Аташе (фр. *attache*) – посада або ранг дипломатичного працівника. У російській дипломатичній службі-молодший дипломатичний ранг.

Без'ядерні зони – зони, вільні від розміщення ядерної зброї, створення яких зменшує можливості виникнення ядерного конфлікту, зміцнює безпеку входять до них країн.

Біполярна система – система міжнародних відносин з двома центрами сили. Прикладом біполярної системи міжнародних відносин була "холодна війна".

"Блискуча ізоляція" - Англійський зовнішньополітичний курс другої половини ХІХ ст., сутність якого полягала у відмові Англії від тривалих союзів з іншими державами і в збереженні повної свободи дій з метою домогтися гегемонії в європейській і світовій політиці.

Блоки – групи держав, які об'єднуються або створюють асоціації для якоїсь мети.

» Великий кийки " політика-широко поширене визначення політики відкритого втручання США у внутрішні справи латиноамериканських держав у першій третині ХХ ст. виражалася як у збройній інтервенції та окупації їх територій, так і у встановленні над ними економічного і політичного контролю.

Брифінг – коротка нарада представників друку, телебачення, радіо, на якому спеціально уповноваженими для цього особами викладається позиція уряду з

певного питання або дається інформація про хід міжнародних переговорів, позиціях і поглядах сторін, досягнутих результатах і т. д.

Варшавський договір про дружбу, співробітництво і взаємну допомогу підписаний 14.05.1955 р. на його основі була створена Організація В. Д. – військово-політичний союз європейських соціалістичних держав з метою забезпечення безпеки країн-учасниць і підтримки миру в Європі. В. д. припинив свою дію в липні 1991 р.

Відомство закордонних справ – внутрішньодержавний орган зовнішніх зносин, який здійснює практичну діяльність з проведення зовнішньої політики держави. У більшості країн це Міністерство закордонних справ, в ряді країн носить іншу назву, наприклад в США – Державний департамент, очолюваний державним секретарем, у Франції – Міністерство зовнішніх зносин, в Швейцарії – політичний департамент на чолі з директором.

Ввічливість міжнародна – акти добросусідства, дружелюбності, гостинності, підкресленої поваги, а також скасування формальностей, надання пільг, привілеїв і послуг іноземним державам та їх громадянам не в силу вимог міжнародно-правових норм, а з доброї волі держави, що здійснює такі акти.

Великі держави – термін, прийнятий для позначення держав, що грають провідну роль в міжнародних відносинах і несуть особливу відповідальність за підтримання миру і міжнародної безпеки.

Велике посольство 1697-98 рр. – Російська дипломатична місія, відправлена Петром I в Західну Європу з метою розширення і зміцнення союзу Росії з низкою європейських держав, а також ознайомлення з військовою, морською та інженерною справою, закупівель матеріалів і спорядження в першу чергу для кораблебудування.

Віденський регламент 1815 – увійшла у вжиток назва "Положення щодо дипломатичних агентів". Прийнятий учасниками Віденського конгресу 1814-15 рр. з метою попередження ускладнень, що виникали в питаннях

дипломатичного старшинства та етикету. Положення в. р. на багато років увійшли в дипломатичну практику в якості норми міжнародного права.

Вірчі грамоти – документ, що засвідчує представницький характер дипломатичного представника і акредитує його в цій якості в іноземній державі.

Вето – принцип одностайності постійних членів Ради Безпеки ООН при прийнятті рішень з питань миру, безпеки та інших, що мають непроцедурний характер.

«Вічний мир» - поняття, пов'язане з ліберально-ідеалістичною школою, в основі якого лежить переконання в можливості досягнення вічного миру між людьми, досяжного шляхом правового або ж морального регулювання міжнародних відносин.

Візити дипломатичні – найважливіший засіб встановлення, підтримки і розвитку зв'язків з представниками офіційних, громадських і ділових кіл країни перебування, а також з дипломатичним корпусом.

Зовнішня політика – загальний курс держави в міжнародних справах, здійснюваний шляхом різних засобів і методів. Найважливішим засобом в.п. є дипломатія.

Внутрішні води – вся водна територія держави, за винятком його територіальних вод.

Вільне місто – місто (іноді з навколишньою територією), що виділяється в самостійне політичне утворення з особливим міжнародним режимом, як правило, демілітаризоване і нейтралізоване.

Збройний нейтралітет – співпраця Росії, Данії та Швеції, а також ряду інших держав, що склалося в 1779-83 рр. (у зв'язку з війною північноамериканських колоній за незалежність) і в 1800-01 рр. з метою охорони торгового мореплавання нейтральних країн.

Східне питання – умовне, прийняте в дипломатії та історичній літературі позначення міжнародних протиріч кінця XVIII – початку XX ст., пов'язаних з боротьбою балканських народів за звільнення від турецького ярма, що намітився розпадом Османської імперії і боротьбою великих держав за розділ турецьких володінь.

Тимчасовий повірений у справах – особа, яка очолює дипломатичне представництво за відсутності його глави. Користується всіма правами і привілеями за винятком деяких протокольних почестей, які виявляються главі дипломатичного представництва.

Гарантії міжнародні – один із способів забезпечення дотримання норм міжнародного права та виконання міжнародних зобов'язань. Поширеною формою г.м. є гарантійні договори про збереження сформованого або встановлюється договором положення в міжнародних відносинах.

Геноцид – дії, що здійснюються з наміром знищити, повністю або частково, будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу. Г. є міжнародним злочином.

Геополітика – поняття, що характеризує місце і форми впливу територіального, географічного положення держави, клімату, демографії, ресурсів і т.п. на його політику і міжнародні процеси.

Геостратегічна структура – глобальний розклад військово-політичної могутності держав у масштабах світової спільноти.

Глобалізація – зростаюча взаємозалежність держав сучасного світу.

Глобальні проблеми – Сучасні проблеми існування і розвитку людства в цілому, що вимагають міжнародного співробітництва для їх вирішення.

Гонка озброєнь – нарощування озброєнь, до якого вдаються дві або більше країни з метою досягнення безпеки і захисту один від одного.

Державний секретар США – посадова особа, що відповідає міністру закордонних справ; є головним зовнішньополітичним радником президента країни, несе відповідальність за розробку і здійснення зовнішньої політики.

Даунінг-стріт – вулиця в центрі Лондона, на якій розташовані Міністерство закордонних справ і у справах Співдружності, офіційна резиденція прем'єр-міністра і міністра фінансів Великобританії.

Дезавуювання – акт уряду або іншого компетентного органу держави, яким заявляється, що дипломатичний представник або інший офіційний уповноважений, роблячи той чи інший крок, діяв, не маючи на те належного доручення або перевищивши повноваження.

Декларація – одностороння, двостороння або багатостороння заява, в якій держави проголошують принципи своєї зовнішньої і внутрішньої політики або заявляють про свою позицію з конкретних питань.

Демаркація кордону – проведення державного кордону на місцевості з позначенням її спеціальними прикордонними знаками.

Демарш – дипломатична акція, що вживається урядом, відомством закордонних справ або дипломатичним представником перед урядом іншої

держави. Д. може бути різним за формою (нота, меморандум, заява і т.п.) і змістом (від простого зондажу або прохання до протесту).

Демілітаризація – міжнародно-правовий режим певної території, що забороняє її використання у військових цілях у мирний час. Д. зазвичай поширюється на прикордонну зону, тимчасову демаркаційну лінію і райони вздовж неї. Найбільшого поширення набули демілітаризовані зони, створювані з метою роз'єднання потенційно ворогуючих сторін і запобігання збройного конфлікту між ними.

Денонсація – належним чином оформлена відмова держави від укладеного ним міжнародного договору, зроблений в порядку і в терміни, в ньому передбачені.

Депозитарій – одне або кілька держав, міжнародна організація або головна адміністративна посадова особа такої організації, що зберігають оригінали міжнародного багатостороннього договору і всіх відносяться до нього документів.

Дипломатичні відносини – основна форма підтримки офіційних відносин між державами відповідно до норм міжнародного права і практики міжнародного спілкування.

Дипломатичні привілеї та імунітети – права і переваги, що надаються іноземним дипломатичним представництвам, спеціальним місіям, представництвам держав при міжнародних міжурядових організаціях, їх главам і співробітникам. Надаються для забезпечення дипломатичним представництвам іноземних держав або органам міжнародних організацій можливості ефективно здійснювати свою діяльність без контролю з боку влади держави перебування.

Дипломатичний корпус – сукупність глав іноземних дипломатичних представництв, акредитованих в даній країні. У широкому сенсі слова під цим поняттям маються на увазі всі дипломатичні працівники представництв і члени їх сімей.

Дипломатична мова – вираз, що вживається в дипломатичній практиці для позначення мови, на якому ведуться офіційні дипломатичні зносини і складаються дипломатичні документи. Під Д. я. розуміють також сукупність термінів і фраз, що входять в загальноприйнятий дипломатичний словник.

Дипломатичне агентство – найменування дипломатичного представництва, характерне для практики XVIII-XIX ст.

Дипломатичне представництво – закордонний державний орган зовнішніх зносин, очолюваний дипломатичним представником.

Дипломатія – засіб здійснення зовнішньої політики держави, що представляє собою сукупність невійськових практичних заходів, прийомів і методів, що застосовуються з урахуванням конкретних умов і характеру вирішуваних завдань; офіційна діяльність глав держав і урядів, міністрів закордонних справ, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях щодо здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів держави, її установ і громадян за кордоном. З поняттям "Д." пов'язують мистецтво ведення переговорів з метою запобігання або врегулювання міжнародних конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятних рішень, а також розширення і поглиблення міжнародного співробітництва.

Дипломатія багатостороння – дипломатична діяльність за участю представників кількох держав, пов'язана з роботою міжнародних міжурядових організацій і конференцій, проведенням переговорів, консультацій і т. п.

«Доброго сусіда» політика – політика США щодо країн Латинської Америки, проголошена в 1933 р президентом Ф.Д. Рузвельтом. Передбачала перехід США до більш гнучких методів експансії в Латинській Америці для посилення політичних і економічних позицій в цьому регіоні.

"Добрі послуги" - один із засобів мирного вирішення міжнародних спорів і конфліктів. Являє собою сукупність здійснюваних відповідно до міжнародного права певних дій не беруть участі в даному спорі держав або міжнародних організацій, що вживаються ними за власною ініціативою або на прохання сторін, що сперечаються.

Доктрини зовнішньополітичні – прийнята в тій чи іншій державі система поглядів на цілі, завдання і характер зовнішньополітичної діяльності, а також на способи її реалізації та забезпечення. У Д.В. виділяється те головне, на що в даний момент робиться основний акцент в міжнародних справах відповідною державою.

Домініон – держава у складі британської колоніальної імперії, главою якої визнавався англійський монарх, але при цьому існувало внутрішнє політичне та адміністративне самоврядування.

Дуаєн дипломатичного корпусу (фр. doyen) – глава дипломатичного представництва, першим серед колег по дипломатичному корпусу в країні перебування вручив вірчі грамоти. Дуаєном завжди є дипломатичний представник вищого класу.

Європейські співтовариства – загальна назва трьох західноєвропейських інтеграційних організацій (Європейське Економічне співтовариство – ЄЕС, Європейське об'єднання вугілля і сталі – ЄОВС, Європейське Співтовариство з атомної енергії – Євратом), утворених в 1951-57 рр. ЄС пройшли кілька етапів – від встановлення спільних принципів до спільної діяльності і створення Європейського Союзу.

Європейський баланс сил – поняття, що означає певну форму співвідношення могутності між найважливішими державами-учасниками міжнародних відносин у XVII-XVIII ст.

"Європейський концерт Націй" – поняття, що відображає систему політичної рівноваги європейських держав XIX ст.

Європейський союз – утворений в 1993 р. на базі європейських співтовариств. У розвиток ідеї єдиної Європи передбачається створення політичного, економічного і валютного союзу (так зв. "Європа без кордонів»), завершення формування єдиного внутрішнього ринку. Країни ЄС зобов'язалися проводити спільний курс у сфері зовнішньої політики і безпеки, координувати політику в галузі охорони навколишнього середовища, боротьби зі злочинністю, в т. ч. з наркобізнесом, в галузі юстиції та ін.

Заключний акт – найменування документа, що підводить підсумок міжнародної конференції (Конгресу, наради).

Заключний протокол – особливий акт, що підписується учасниками будь-якої угоди в разі необхідності долучити до нього деякі зауваження, уточнення і т.п., що роз'яснюють текст окремих статей. Може містити ті чи інші застереження учасників.

Закони і звичаї війни – сукупність принципів і норм міжнародного права, що встановлюють права і обов'язки воюючих сторін і нейтральних держав у зв'язку зі збройним конфліктом. Мають на меті усунути найбільш жорстокі способи і засоби ведення війни, а також забезпечити захист цивільного населення.

Ізоляціонізм – державна політика, орієнтована на обмеження відносин (політичних, економічних і т.д.) з іншими державами.

Закордонних справ колегія – відомство, що займалося зовнішньою політикою Росії в 1717-1802 рр.; перетворена з посольської канцелярії.

Інтервенція – один з видів застосування сили, що виражається у втручанні однієї або декількох держав у справи іншої держави як шляхом використання збройних сил, так і в будь-якій іншій формі.

Інтернування – примусове переміщення іноземних громадян воюючою або нейтральною державою в особливі місця проживання у зв'язку з військовим конфліктом або іншими особливими обставинами.

Казус беллі (лат. *casus belli*-букв. привід до війни) – безпосередній формальний привід для виникнення між державами стану війни.

Казус федеріс (лат. *casus foederis*) – обставини, що зобов'язують державу вжити згідно з міжнародним договором певні дії, наприклад, вступити у війну.

Карт-бланш (фр. *carte blanche*) – в переносному сенсі – необмежені повноваження, повна свобода дій.

Комюніке – офіційне повідомлення про хід або результати міжнародних переговорів, про міжнародну угоду і т. п.

Конвенція – одна з назв угоди, міжнародного договору з яких-небудь спеціальних питань.

Кондомініум – співволодіння, спільне здійснення верховної влади над однією і тією ж територією двома або декількома державами.

Консенсус – процедура, метод прийняття рішень в міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях і нарадах без проведення голосування і при відсутності формальних заперечень проти прийняття рішення в цілому.

Контрибуція – гроші або будь-які інші матеріальні цінності, що стягуються після війни з переможеної держави на користь переможця.

Кур'єр дипломатичний – особа, якій доручається доставка дипломатичної пошти.

Ке д'орсе (Quai d'orsay) – назва набережної Сени в Парижі, де знаходиться Міністерство зовнішніх зносин Франції. Так часто називають і власне Міністерство.

Кемп-Девід (Camp David) - офіційна заміська резиденція президентів США. Часто служить місцем переговорів і зустрічей з іноземними державними діячами.

Ленд-ліз – система, що існувала під час Другої світової війни, з передачі Сполученими Штатами Америки в борг або в оренду озброєння, боєприпасів, сировини, продовольства і т.д. країнам-союзникам.

Ліга Націй – міжнародна міжурядова організація, що діяла в період між першою і Другою світовими війнами з метою підтримки миру і безпеки.

Мандатна система – система управління, встановлена державами Антанти після Першої світової війни щодо німецьких колоній і деяких арабських територій колишньої Османської імперії.

"Маршалла план" – програма відновлення і розвитку Європи після Другої світової війни на основі надання економічної допомоги США.

Міжнародна безпека – стан міжнародних відносин, що виключає порушення загального миру або створення загрози безпеці народів в якій би то не було формі.

Міжнародна система – термін, розроблений на основі системного підходу до міжнародних відносин і означає певну політичну систему з певною сукупністю відносин, що знаходяться в безперервній взаємодії зі своїм зовнішнім середовищем через механізми «входів» і «виходів».

Міжнародні відносини – сукупність економічних, політичних, ідеологічних, правових, дипломатичних, військових та інших зв'язків між державами, організаціями, рухами і т.д., що діють на світовій арені.

Меморандум – вид дипломатичного документа, докладно викладає фактичну або юридичну сторону будь-якого документа, що є, наприклад, предметом дипломатичного листування.

Світова політика – найбільш вживане поняття політичної науки, що означає взаємодію держав на міжнародній арені

Миротворчість - посередництво, переговори та інші форми дипломатичної діяльності, спрямовані на досягнення мирної угоди.

Багатополярний світ – концепція, що передбачає співіснування декількох центрів і являє собою прагнення народів до подолання однополярного світу.

Модус проседенді (лат. *modus procedendi*) – термін, що означає, яким чином і в якому порядку має бути виконано будь-яке зобов'язання або дію за міжнародною угодою.

«Монро доктрина» – зовнішньополітична концепція (1823 р.), що висунула в якості основоположного принципу зовнішньої політики США в Західній півкулі ідею поділу світу на американську «і» європейську " системи. Передбачала, що території в Західній півкулі не повинні розглядатися «в якості об'єкта для майбутньої колонізації будь-якою європейською державою».

Мораторій – оголошення про відстрочку виконання внутрішніх або зовнішніх зобов'язань.

НАТО (Організація Північноатлантичного договору) – військово-політичний блок держав Європи та Північної Америки. Створений у 1949 р.

Невтручання – один з основних принципів міжнародного права, згідно з яким жодна держава або група держав не мають права прямо або побічно втручатися у внутрішні і зовнішні справи іншої держави.

Нейтралітет – особливий міжнародно-правовий статус держави. Розрізняються Н. у воєнний час (евентуальний) і Н. постійний.

Неприєднання політика – зовнішньополітичний курс великої кількості країн світу, що передбачає рівноправну участь у міжнародних відносинах поза військовими союзами і угрупованнями.

Нота дипломатична – вид документа дипломатичного листування. Ноти поділяються на вербальні та особисті. У дипломатичній практиці обмін нотами є однією з форм укладення міжнародних договорів.

Нотифікація – поширене в дипломатичній і договірній практиці офіційне повідомлення.

Нунцій – дипломатичний представник Папи Римського в державах, з якими Ватикан має дипломатичні відносини. У багатьох католицьких країнах Н. є дуайєнами дипломатичного корпусу, незалежно від дати вручення вірчих грамот.

ОАД (Організація Американських держав) – регіональна військово-політична організація, до складу якої входять США і більшість держав Латинської Америки. Заснована в 1948 р.

ОАЕ (Організація африканської єдності) – регіональна міжнародна міжурядова організація. Заснована в 1963 р.

ООН (Організація Об'єднаних Націй) – міжнародна організація, створена з ініціативи провідних учасників антигітлерівської коаліції з метою підтримки і зміцнення міжнародного миру, безпеки і співробітництва. Статут ООН підписаний 26.06.1945 р. набрав чинності 24.10.1945 р.

ООП (організація визволення Палестини) – утворена в 1964 р. відповідно до рішення 1-ї наради глав держав і урядів арабських країн з метою боротьби за звільнення захоплених Ізраїлем палестинських територій. Об'єднує більшість організацій палестинського руху опору.

ОПЕК (Організація країн-експортерів нафти) – міжнародна міжурядова організація, утворена в 1960 р. серед цілей-координація нафтової політики, контроль над цінами на нафту.

Звільнилися країни – держави Азії, Африки, Латинської Америки і Океанії, що домоглися державної самостійності в процесі розпаду колоніальної системи.

Відкрите місто – місто, оголошений одним з воюючих держав незахищеним з метою уникнути його руйнування і загибелі жителів.

Пакт – найменування двостороннього або багатостороннього міжнародного договору, що регулює такі питання, як забезпечення взаємної і колективної безпеки, взаємодопомога, ненапад і ін., або встановлює принципи і норми для конкретних областей співробітництва.

Пакта сунт серванта – букв.: договори повинні дотримуватися; один з основних принципів міжнародного права.

Парафування (від фр. *paraphe*-скорочений підпис) – попереднє підписання міжнародного договору ініціалами повноважних представників кожної з Договірних Сторін на знак узгодження тексту договору.

Паритет – рівність, рівне ставлення, відповідність.

Персона грата (лат. *persona grata*-бажана особа) – дипломатичний представник або інший дипломатичний працівник, який отримав дозвіл на в'їзд в країну свого перебування.

Персона нон грата (лат. *persona non grata*-небажана особа) – член дипломатичного персоналу, який розглядається державою перебування як небажана особа.

Плебісцит – одна з форм виявлення волі населення з того чи іншого питання за допомогою голосування.

Порта (блискуча, Висока, Оттоманська) – прийняте в історії дипломатії і міжнародних відносин найменування уряду Османської (Оттоманської) імперії.

Посольський обряд – дипломатичний етикет і порядок зовнішньополітичних зносин в Російській державі XVI-XVII. Відрізнявся складністю, урочистістю і своєрідністю.

Посольський наказ – Центральна урядова установа Росії середини XVI-початку XVIII ст., що відала зносинами з іноземними державами.

Прелімінарний мирний договір – попередня угода, якою воюючі сторони встановлюють основні положення майбутнього мирного договору.

Прийоми дипломатичні – офіційні заходи, що проводяться в ознаменування важливих подій і ювілейних дат, в порядку надання почесностей або гостинності керівним особам держави перебування, дипломатичним представникам або прибула в країну іноземної делегації, а також в порядку здійснення дипломатичним представництвом своїх функцій.

Пролонгація – продовження терміну дії міжнародного договору.

Промульгація – оприлюднення міжнародного договору всередині країни, як правило, шляхом його опублікування.

Протекторат – одна з форм залежності, при якій одна держава передавала іншому ведення своїх зовнішніх зносин і захист своєї території.

Протокол дипломатичний – сукупність загальноприйнятих правил, традицій і умовностей, що дотримуються урядами, відомствами закордонних справ, дипломатичними представництвами і офіційними особами в міжнародному спілкуванні.

Ратифікація – затвердження вищим органом державної влади міжнародного договору, підписаного від імені даної держави або його уряду його повноважним представником. Р. є однією з форм вираження згоди держави на обов'язковість договору.

Реституція – повернення переможеною державою майна, захопленого в ході війни у країни-переможниці.

Реформація – громадський рух 16 ст. за реформування католицької церкви, що сформувалося на основі вчення Мартіна Лютера (Німеччина), Жана Кальвіна і Ульріха Цвінглі (Швейцарія) і стало ідеологічною основою для розмежування Міжнародних сил напередодні Тридцятилітньої війни.

СЕАТО (організація договору Південно – Східної Азії) – військово-політичний блок, що призначався для боротьби зі зростаючим національно-визвольним рухом у Південно-Східній Азії. Створений за ініціативою США в 1954 р., припинив своє існування в 1977 р.

СЕНТО (організація Центрального договору) – військово-політичний блок, створений в 1955 р, до 1959 р називався Багдадським договором (Багдадський пакт). Припинив своє існування в 1979 р.

Сепаратний мир – мирний договір або перемир'я з ворожою державою, укладені одним або декількома членами коаліції або Союзу потай або без участі або всупереч згоді інших країн коаліції.

Системний підхід – один з основних методів в сучасній теорії, що розглядає Міжнародні відносини як певну систему, що складається з сукупності елементів, що знаходяться у взаємодії один з одним.

Рада Європи – Міжнародна консультативна політична організація, створена в 1949 р. для сприяння інтеграційним процесам в області прав людини. Основні органи РЄ знаходяться в Страсбурзі.

Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) – міжурядова економічна організація соціалістичних держав; створена в 1949 р., припинила своє існування в 1991 р.

Співдружність – міждержавне об'єднання у складі Великобританії і більшості її колишніх домініонів, колоній і залежних територій, що виникло в результаті кризи і розпаду Британської колоніальної імперії.

Статус-кво (лат. status quo) – існуюче або існувало в певний момент фактичне або правове становище. Відновити статус-кво – повернутися до положення, що існувало до відбулися змін.

"Дивна війна" – поширена в літературі назва періоду Другої світової війни на Західному фронті з вересня 1939 по травень 1940 р.

Тлумачення міжнародних договорів – встановлення справжнього сенсу і змісту міжнародного договору з метою найбільш повної і точної реалізації його умов.

Торгове представництво – орган держави за кордоном, що представляє його зовнішньоекономічні інтереси в країні перебування.

Третейський запис – міжнародно-правова норма щодо порядку врегулювання спорів, що можуть виникнути між учасниками міжнародного договору в процесі його тлумачення або застосування.

Тридцятирічна війна (1618-48 рр.) – військовий конфлікт між євангельською лігою і католицькою Лігою, перша європейська війна за територіально-Державний переділ Європи, підсумки якої стали основою для Вестфальської системи міжнародних відносин.

Ультиматум – категорична вимога уряду однієї держави до уряду іншої про вчинення у зазначений строк певних дій, що супроводжується погрозою застосування тих чи інших заходів у разі, якщо ці дії не будуть виконані.

Федерація – форма державного устрою, при якій кілька державних утворень, юридично володіють певною політичною самостійністю, утворюють одну союзну державу.

Форін Оффіс (Foreign Office) – Міністерство закордонних справ Великобританії. У 1968 р.в результаті злиття з Міністерством у справах Співдружності перетворено в Міністерство закордонних справ і у справах Співдружності.

Гельсінський акт – Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі. Підписано 01.08.1975 р.в Гельсінкі керівними діячами 33 європейських держав, а також США і Канади.

"Холодна війна" – термін, що характеризує військову і політичну конфронтацію між Сходом і Заходом після Другої світової війни. З'явився в кінці 1940-х рр.

Хуацяо – етнічні китайці, які постійно проживають за кордоном.

"Чотирнадцять пунктів" Вільсона – умови миру, викладені президентом США в. Вільсоном в посланні Конгресу США 08.01.1918 р. і покладені в основу мирних договорів, формально завершили першу світову війну.

Екзекватура – офіційний документ, що засвідчує визнання урядом приймаючої держави іноземного консула в цій якості.

Експансія – розширення сфери впливу, здійснюване як економічними методами, так і позаекономічними (збройне захоплення територій, дипломатичний тиск тощо).

Експатріація – втрата громадянства.

Екстериторіальність – виключне підпорядкування законам своєї країни і повний імунітет від юрисдикції іноземної держави.

Ембарго – державна заборона на ввезення або вивезення з країни певного виду товарів, цінностей, золота, цінних паперів, валюти і т. п.

Емісар-спеціальний представник держави або приватної організації, що виконує різні (переважно секретні) доручення в іншій країні.

Ескалація – розширення, нарощування, посилення.

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

ЮНІДО – організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку.

Ядерне стримування – доктрина, заснована на тому, що сама можливість застосування ядерної зброї стримує противника від агресії. Виходить з посилки, що учасники міжнародних відносин поведуться виключно раціонально і намагаються уникнути тих руйнівних наслідків, які несе за собою застосування ядерної зброї.